

- ²⁹. Зупинені миттєвості: фотодокументи Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного // Архіви окупації: 1941–1944 / упоряд. Н. Маковська. – К. : КМ Академія, 2006. – С. 631–674.

В статье проанализированы отечественные источники, которые показывают восточногалицкое общество в 1941–1944 гг. Сделано классификацию источников. Рассматривается значение в научных исследованиях архивных документов и сборников опубликованных материалов. Дана характеристика периодики военного времени, воспоминаний участников и очевидцев событий 1941–1944 гг.

Ключевые слова: *источники, архивные документы, нацистская оккупация, восточногалицкое общество, национально-освободительное движение.*

The paper explores the domestic sources covering East Galician society of 1941–1944. Made classification of sources. Significance for the research of archival document and collections of published material. Characterized periodicals of war and the memories of participants and eyewitnesses of the events of 1941–1944.

Keywords: *sources, archival documents, Nazi occupation, East Galician society, national-liberation movement.*

УДК 930.1: 94 (477.83/.86)

Ірина ГАЛАЙЧУК

УКРАЇНСЬКИЙ САМОСТІЙНИЦЬКИЙ РУХ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОСЛІДНИКІВ

У статті проаналізовані праці сучасних українських істориків, у яких з'ясовано місце й роль самостійницького руху в роки Другої світової війни. Указується на позицію науковців щодо актуальності дослідження. Зазначено, що проблема діяльності ОУН та УПА сьогодні викликає велику наукову й суспільну цікавість. Критичне осмислення діяльності ОУН потрібне, щоб усунути політичні й ідеологічні штампі щодо оцінки самостійницького руху та його місця в політичній історії України середини ХХ ст.

Ключові слова: *Українська держава, Організація українських націоналістів, суспільство, Друга світова війна, історіографія.*

Пріоритетним завданням сучасної української історичної науки є створення оновленої концепції історії й історіографії Другої світової війни, розкриття ролі й місця у війні України й українців. Здобуття Україною державної незалежності створило сприятливі умови для започаткування об'єктивного наукового дослідження та висвітлення історії України періоду Другої світової війни, рішучого подолання нашарувань і стереотипів, які були характерними й домінуючими в історіографії попередніх років.

Формування концептуального бачення українського самостійницького руху є актуальною проблемою для українського соціокультурного простору загалом і вітчизняних науковців зокрема. Це зумовлюється тим, що вітчизняна історіографія з кінця минулого століття перебуває на шляху глобальних трансформацій, які проявляються в переорієнтації на вивчення націоналістичного руху, появи нових методологічних і методичних прийомів, дослідницьких парадигм.

Метою нашого дослідження є висвітлення стану наукової розробки вітчизняними істориками самостійницького руху в роки Другої світової війни.

Наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. ХХ ст. розпочата перебудова сприяла значному зрушенню в переосмисленні подій Другої світової війни. Головною передумовою початку нового, незаангажованого, позбавленого кон'юнктурних спекуляцій етапу в дослідженні самостійницького руху стала “архівна революція” 90-х рр. ХХ ст. Це явище дозволило історичній

науці вийти на якісно новий рівень формування нової історіографії цієї комплексної й багатоаспектної проблеми, яка має для українського суспільства особливе наукове значення.

Важлива роль у цих процесах належить працям М.Ковалю. Характеризуючи наукові публікації дослідника, відмітимо, що йому вдалося зробити успішну спробу об'єктивного визначення діяльності ОУН та УПА. Відмітною рисою праці М.Ковалю “Другий фронт Великої Вітчизняної війни: (Рух Опору на Україні 1941–1944)”¹, у якій автор концентрував увагу на двофронтовій стратегії боротьби, є ідеалізація діяльності ОУН й УПА. У його пізніше опублікованих дослідженнях, а саме – “Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.)”² та “ОУН–УПА: між Третім рейхом і сталінським тоталітаризмом”³ прослідковуються критичний аналіз та об'єктивна оцінка самостійницького руху, що набагато підвищує наукову цінність його публікацій.

Із середини 1990-х рр. можна говорити про початок нового етапу в дослідженні історії ОУН й УПА. Він відзначається зосередженням досліджень із цієї проблематики переважно в наукових колах. Починають застосовуватися критичні підходи до вивчення самостійницького руху, що були практично відсутні в першій половині 1990-х рр. Українська історіографія історії ОУН та УПА поступово звільняється від впливу діаспори. З'являються перші власне наукові роботи, зокрема, А.Кентія, І.Льюшина та інших істориків.

Чималим здобутком української історіографії є, як уже зазначалося, праці, підготовлені А.Кентієм⁴. Роблячи перші спроби провести комплексне дослідження діяльності ОУН та УПА, автор упродовж 1998–1999 рр. опублікував низку монографій, присвячених процесам становлення й розгортання організаційної діяльності ОУН, формування та збройної боротьби УПА. На основі широкої джерельної бази дослідник установив мотивацію створення ОУН, її політичну доктрину, причини трансформації політичних поглядів керівного складу організації, а також нові концепції у визвольному русі наприкінці Другої світової війни.

Одним з перших вітчизняних дослідників, що вивчали програмні положення самостійницького руху крізь призму змін у політичній доктрині ОУН, є В.Кучер⁵. Визначаючи об'єктивні й суб'єктивні причини трансформації ідеології націоналізму в бік демократизації, автор намагався проаналізувати їхній вплив на тактику УПА. У цьому контексті вдалими є твердження В.Іваненка та В.Якуніна, які підкреслюють: “Програмні документи ОУН переконливо доводять, що українські націоналісти свято вірили в таку мету, як самостійна соборна Держава Україна, і то не була тільки гра в самостійність”⁶. Із цього приводу І.Патриляк відмічає, що УПА вела боротьбу з рейхом “самовіддано, масштабно і безкомпромісно”, що “нацисти з 1942 р. саме в українських націоналістах бачили найбільшу загрозу своєму пануванню в краї. УПА зробила максимум, що в такій ситуації могла зробити партизанська армія”⁷. Сучасна історіографія також розвінчує міф про “німецьке походження УПА”.

Монографія І.Льюшина “Українська повстанська армія: протистояння в Західній Україні (1939–1945 рр.)”⁸ присвячена аналізу причин і відтворенню перебігу збройної боротьби між УПА й АК. Її цінність полягає в тому, що автор залучив до наукового обігу значну кількість ранише не відомих документів, які зберігаються в українських і польських архівах.

Демократизація суспільного життя та поступове розсекречення архівних спецфондів актуалізували процес вивчення проблеми самостійницького руху в контексті національно-визвольних змагань середини ХХ ст. З метою підготовки історичної довідки про діяльність ОУН та УПА у вересні 1997 р. в Інституті історії України НАН України при Урядовій комісії було створено робочу групу з вивчення діяльності ОУН й УПА, до складу якої входили авторитетні фахівці з провідних академічних, архівних установ, вищих навчальних закладів. Результатом їхньої роботи стала узагальнююча праця авторського колективу “Проблема ОУН–УПА. Попередня історична довідка”⁹, опублікована у 2000 р. За результатами вивчення проблеми ОУН–УПА у 2005 р. було видано підсумковий документ, що містив фахові висновки робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА¹⁰, а також колективну монографію “Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Історичні нариси”¹¹.

Свідченням підвищеної уваги до історії самостійницького руху в період Другої світової війни, якою характеризується пострадянський період у вітчизняній історіографії, є те, що

відсутність політичного тиску сприяє появі досліджень, підготовлених на нових методологічних підходах. За підрахунками О.Лисенка й О.Марущенко¹², як указано в їхньому бібліографічному покажчику публікацій, які стосуються діяльності ОУН та УПА, лише протягом п'яти років (1998–2002) з'явилося понад 1 400 публікацій із цієї теми.

Дослідженню історії ОУН й УПА, що спричиняє значний суспільний резонанс і контрверсійні тлумачення, сприяють, як підкреслює О.Марущенко¹³, уведення до наукового обігу великої кількості нових архівних та історіографічних джерел, публікація документальних видань, великих серій збірників документів і матеріалів про УПА, мемуарних і монографічних праць, численних наукових статей з проблеми, проведення міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференцій. Науковець вдало стверджує, що “це прискорить переведенню дослідження історії й діяльності ОУН й УПА з площини емоційно-конфронтаційної, ідеологічної та політичної в раціональну, правову, наукову й академічну, а також звільнить їх від численних пропагандистських міфів і нашарувань, поширених у радянській, польській історіографіях, серед прихильників і апологетів бандерівської й мельниківської теорій виникнення УПА; сприятиме створенню реалістичної та об'єктивної історії ОУН та УПА, яка спиратиметься саме на наукові підвалини, що є одним з першочергових завдань вітчизняної науки”¹⁴.

Грунтовно в сучасній історіографії проблема взаємовідносин УПА з іншими представниками українського руху Опору висвітлена в працях історика Ю.Киричука¹⁵. На нинішньому етапі його досліджень вивчення окресленого питання набуває більш академічного характеру. Цьому сприяє звільнення теми від ідеологічних обмежень, властивих, насамперед, радянській історіографії. Важливість вивчення цього питання полягає в тому, що воно дозволяє показати статус УПА в роки Другої світової війни.

Яскраво вираженою новизною відзначається узагальнююча праця Д.Веденєєва й Г.Биструхіна¹⁶, у якій на основі широкого кола маловідомих документів ОУН й УПА, радянських і польських спецслужб, партійних матеріалів проаналізовано український національно-визвольний, повстанський рух у світлі норм міжнародного права. Автори підсумовують, що безперечним і вкрай важливим для правової оцінки самостійницького руху є те, що формування УПА й озброєне підпілля ОУН виступали із чітко окресленою політичною метою відновлення суверенітету й територіальної цілісності України.

Досліджуючи історію УПА, С.Демидов¹⁷ підкреслює, що історіографію цієї проблематики подано як безперервний процес вивчення, який відображає обставини й зміни, що відбувалися в другій половині ХХ ст. у країнах Східної та Центральної Європи. Оскільки масштаби й значення діяльності УПА виходили за межі українських земель, вона стала предметом уваги декількох історіографій – радянської, української діаспорної, польської. Автор зауважує, що після падіння СРСР інтерес до історіографії УПА зріс, перетворивши її на предмет гарячих історичних дискусій в українській, російській, польській, білоруській та західній (північноамериканській і західноєвропейській) історіографіях.

Заслугове на увагу монографія Г.Касьянова “Теорії нації та націоналізму”¹⁸, опублікована в 1999 р. Досліджуючи традиційні й сучасні теорії нації і націоналізму, історик висвітлює їхню генезу, а також культурні, соціальні, політичні й ідеологічні передумови їх появи. У роботі він аналізує доробок західних науковців з указаної проблематики й узагальнює найсучасніші теоретичні напрацювання вітчизняних дослідників. Автор намагається довести тезу про багатогранність поняття нація та спростовує твердження радянської історіографії про тотожність українського націоналізму й фашизму.

Подібній проблематиці присвячена наукова розвідка В.В'ятровича “До проблеми формування ідейно-програмових засад українського визвольного руху 1920–1950-х рр.”¹⁹. У ній він загалом підтримує висновки, сформульовані Г.Касьяновим, але критикує його за вузькість досліджуваної проблеми й доводить, що початок становлення ідеології ОУН слід відносити до першої половини 1920-х рр.

У контексті аналізованої проблематики цікавим є науковий доробок Г.Стародубець²⁰, у якому авторка показує роль і місце ОУН(б) в українському національно-визвольному русі на Волині в роки Другої світової війни (1941–1943 рр.), сконцентрувала увагу на змінах у політичній доктрині ОУН, епізодично згадала про діяльність Т.Боровця.

В останні два десятиріччя вітчизняні науковці, звільнившись від ідеологічного тиску, досягли помітних результатів у розкритті різноманітних аспектів “українського питання”, у тому числі й самостійницького руху. Використовуючи сприятливі можливості доступу до закритих раніше архівних фондів, дослідники І.Андрухів, А.Француз і П.Кам’янський розглядають політичне, соціально-економічне, культурне та релігійне становище Станіславщини (Івано-Франківщини) у період становлення радянської влади, а також німецької окупації. У роботах І.Андрухіва та П.Кам’янського “Суспільно-політичні та релігійні процеси на Станіславщині в кін. 30–50-х рр. ХХ ст. Історико-правовий аналіз”²¹, а також І.Андрухіва й А.Француза “Станіславщина: двадцять буремних літ (1939–1959)”²² проаналізовано збройний опір ОУН–УПА радянській владі та форми й методи його придушення, а також відносини ОУН з німецьким окупаційним режимом у справі відновлення самостійності Української держави.

Нині розроблено багато “білих плям” з історії ОУН й УПА. У сучасних працях розкриваються масштаби самостійницького руху в Україні, рівень підтримки його населенням. Зокрема, науковці підкреслюють, що характерною рисою УПА була державотворча діяльність у ході визвольних змагань. У сьогочасній українській історіографії діяльність українського національного підпілля ґрунтовно висвітлено в багатотомному виданні “Український визвольний рух”²³, підготовленому до друку Центром досліджень визвольного руху й Інститутом українознавства ім. І.Крип’якевича НАН України. Історики дослідили програмні положення й документи українських націоналістів через призму трансформацій та еволюції поглядів на них чільних діячів ОУН й УПА. У їхніх працях зіставляється вплив зовнішньо- і внутрішньополітичних об’єктивних і суб’єктивних чинників на вектори діяльності цих структур, простежуються напрями зміни українського націоналізму від авторитарних і тоталітарних концепцій до демократичних програмних засад.

Значний вклад в історіографію проблеми зробив відомий український науковець І.Білас, який у своїх дослідженнях “Реалії і парадокси (ретроспективний суспільно-політичний аналіз долі України в Другій світовій війні)”²⁴ і “Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз”²⁵ проаналізував утворення та діяльність УПА, її боротьбу з окупантами, міжнаціональні відносини в Галичині в період окупації 1941–1944 рр. Автор також звертає увагу на проблему колаборантства й доводить право українського народу на самовизначення, на власну самостійну державу, яку виборювали провідники самостійницького руху в західноукраїнських землях і політично, і власною збройною боротьбою в роки Другої світової війни.

Одними із цікавих досліджень, які побачили світ за останні роки, є праці львівського дослідника С.Якіма “Західноукраїнські землі під фашистською окупацією”²⁶. Вивчаючи в основному військові дії періоду Другої світової війни на західноукраїнських землях, автор також аналізує національно-визвольну боротьбу ОУН–УПА.

Дослідниця Г.Стефанюк у статтях “Відносини українського національного руху з німецькими чинниками в період Другої світової війни”²⁷ і “Політичні акції ОУН напередодні німецько-радянської війни”²⁸ проаналізувала місце України в планах нацистської Німеччини, висвітлила позицію патріотичних сил щодо українсько-німецьких відносин і боротьбу ОУН за Українську незалежну державу. Показано, що історія українсько-німецьких взаємин 1941–1944 рр. – історія планової, нещадної боротьби, жорстокого знищення українського населення німецькими окупантами, з одного боку, і безкомпромісної революційно-збройної боротьби українського народу проти німецьких окупантів, з іншого. Авторка на основі архівних матеріалів доводить, що “факти свідчать про те, що німецький нацизм не підтримував прагнення ОУН створити Українську незалежну державу”²⁹.

До питань антинімецької боротьби українського та польського національних рухів Опору на території Галичини звертались у своїх дослідженнях А.Боляновський³⁰ та А.Русначенко³¹. Українську повстанську армію розглядають як форму військової самоорганізації українського народу, його збройну силу для опору як радянському, так і німецькому тоталітарним режимам з метою національного визволення й установлення незалежності України.

Вивчаючи рух Опору в Галичині в 1941–1944 рр., В.Старка наголошує, що “рух Опору в його пасивних та активних формах, який чинило населення Галичини, був обумовлений німець-

кою окупаційною політикою. Позбавлення місцевого населення політичних і громадянських прав, проведення політики “поділяй і володарюй” стосовно українців і поляків, тотальне винищення єврейської громади, масове примусове вивезення людей на роботи до Німеччини в поєднанні з економічним визиском створили основу для розгортання Руху Опору³². При цьому автор виокремлює три гілки руху Опору, однією з яких був український самостійницький.

Аналізуючи й узагальнюючи цю величезну дослідницьку роботу, яка була проведена після здобуття Україною незалежності, можна зробити висновки, що історики ввели в науковий обіг багатющій фактичний матеріал, що висвітлює самостійницький рух у роки війни. Спростовано міфи, що були створені радянською історіографією. Дослідники переконливо довели, що не можна характеризувати український націоналізм як “ворога українського народу”, що радянська історіографія неправомірно відкидала національно-визвольні мотиви в боротьбі ОУН–УПА.

Розширення джерельної бази робіт за рахунок оприлюднення фондів колишніх закритих архівосховищ, можливості працювати з документами, що зберігаються поза межами України, сприяли тому, що наукова цінність досліджень вітчизняних істориків постійно зростає завдяки якісно новому рівню підготовки матеріалів, їхнього об’єктивного аналізу, відсутності політичного тиску. З’явилися нові методологічні підходи у вивченні дискусійних питань, що дало поштовх формуванню так званої модерної історіографії.

1. Коваль М. Другий фронт Великої Вітчизняної війни: (Рух Опору на Україні 1941–1944) / М. Коваль // Армія України. – 1995. – 4 квіт.
2. Коваль М. Україна у Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр. / М. Коваль. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с.
3. Коваль М. ОУН–УПА: між Третім рейхом і сталінським тоталітаризмом / М. Коваль // Український історичний журнал. – 2000. – № 3. – С. 3–21.
4. Кентій А. Нариси історії Організації українських націоналістів в 1942–1943 рр. / А. Кентій. – К., 1999. – 201 с.; Кентій А. Українська Повстанська Армія 1942–1943 рр. / А. Кентій. – К., 1999. – 285 с.
5. Кучер В. ОУН–УПА в боротьбі за незалежну Україну / В. Кучер. – К. : Б-ка українця, 1997. – 104 с.
6. Іваненко В. ОУН і УПА у Другій світовій війні: проблеми історіографії та методології / В. Іваненко, В. Якунін. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 149.
7. Патриляк І. До питання про внесок ОУН та УПА у боротьбі проти нацистських окупантів на території України / І. Патриляк // Український історичний журнал. – 2004. – № 5. – С. 93.
8. Ільюшин І. Протистояння УПА і АК (Армії Крайової) в роки Другої світової війни на тлі діяльності польського підпілля в Західній Україні / І. Ільюшин. – К. : Ін-т іст. України НАН України, 2000. – 288 с.
9. Проблема ОУН–УПА. Попередня історична довідка / відп. ред. С. Кульчицький. – К. : Ін-т іст. України НАН України, 2000. – 129 с.
10. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. – К., 2005. – 71 с.
11. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія : історичні нариси. – К., 2005. – 495 с.
12. Лисенко О. Організація українських націоналістів та Українська повстанська армія : бібліографічний покажчик / О. Лисенко, О. Марущенко. – К., 2002. – 198 с.
13. Марущенко О. Основні тенденції сучасної вітчизняної історіографії Другої світової війни / О. Марущенко // Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI ст. : у 2 кн. – К. : Наук. думка, 2011. – Кн. I. – С. 83–162.
14. Там само. – С. 112.
15. Киричук Ю. Історіографія Української повстанської армії / Ю. Киричук // Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спецвипуск до 60-річчя УПА. – Дрогобич, 2002. – С. 90–99.
16. Веденєєв Д. “Повстанська розвідка діє точно й відважно...”. Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення Організації українських націоналістів та Української повстанської армії. 1940–1950-ті роки / Д. Веденєєв, Г. Биструхін. – К., 2006. – 568 с.
17. Демидов С. Проблеми історії УПА у висвітленні українських істориків / С. Демидов // Наукові записки національного університету “Острозька академія”: Історичні науки. – Острог, 2004. – Вип. 4. – С. 173–182.
18. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму / Г. Касьянов. – К. : Либідь, 1999. – 352 с.

19. В'ятрович В. До проблеми формування ідейно-програмових засад українського визвольного руху 1920-х–1950-х рр. / В. В'ятрович // Український визвольний рух : наук. зб. – Львів : Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича, Центр дослідів визвольного руху, 2007. – Зб. 9. – С. 61–82.
20. Стародубець Г. ОУН(б) в українському національно-визвольному русі на Волині в роки Другої світової війни (1941–1943 рр.) / Г. Стародубець. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2002. – 144 с.
21. Андрухів І. Суспільно-політичні та релігійні процеси на Станіславщині в кін. 30–50-х рр. ХХ ст. Історико-правовий аналіз / І. Андрухів, П. Кам'янський. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2005. – 364 с.
22. Андрухів І. Станіславщина: двадцять буремних літ (1939–1959) / І. Андрухів, А. Француз. – Рівне ; Івано-Франківськ, 2001. – 335 с.
23. Український визвольний рух : наук. зб. – Львів : Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича, Центр дослідів визвольного руху, 2006. – Зб. 8. – 320 с.
24. Білас І. Реалії і парадокси (ретроспективний суспільно-політичний аналіз долі України в Другій світової війні) / І. Білас // ХХ століття. Історія, економіка, політика, ідеологія. – Кн. 3 : Україна у Другій світової війні. – К. : Асоціація істориків "Істина", 1997. – С. 206–233.
25. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 рр.: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз : у 2 кн. / І. Білас. – К. : Либідь, 1994. – Кн 1. – 432 с.
26. Яким С. Західноукраїнські землі під фашистською окупацією / С. Яким // Держава та армія. Вісник національного університету "Львівська політехніка". – № 451. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2002. – С. 51–57.
27. Стефанюк Г. Відносини українського національного руху з німецькими чинниками в період Другої світової війни / Г. Стефанюк // Схід : аналітично-інформаційний журнал. – 2007. – № 6. – С. 61–65.
28. Стефанюк Г. Політичні акції ОУН на початку радянсько-німецької війни / Г. Стефанюк // Україна між минулим і майбутнім : матеріали Всеукр. наук. конф. – К. : Вид-во нац. Акад. внутр. справ України, 2002. – С. 232–235.
29. Стефанюк Г. Відносини українського національного руху з німецькими чинниками в період Другої світової війни / Г. Стефанюк // Схід : аналітично-інформаційний журнал. – 2007. – № 6. – С. 62.
30. Боляновський А. Німецька окупаційна адміністрація і національний рух опору України у 1941–1944 роках / А. Боляновський // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1999. – Т. 238 : Праці Історично-філософської секції. – С. 379–381.
31. Русначенко А. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках / А. Русначенко. – К., 2002. – 519 с.
32. Старка В. Взаємодія української та польської течій антинацистського руху опору на території західних областей України (дистрикт Галичина) в роки Другої світової війни / В. Старка // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. М. М. Алексієвця. – Тернопіль : ТДПУ, 2004. – Вип. 1. – С. 134–140.

В статтє проанализированы работы современных украинских историков, в которых показано место и роль самостоятельного движения в годы Второй мировой войны. Указывается позиция современных историков относительно актуальности исследования. Обозначено, что проблема деятельности ОУН и УПА сегодня вызывает большой научный и общественный интерес. Критическое осмысление деятельности ОУН нужно, чтобы устранить политические и идеологические штампы по поводу оценки самостоятельного движения и его места в политической истории Украины середины ХХ вв.

Ключевые слова: Украинское государство, Организация украинских националистов, общество, Вторая мировая война, историография.

The article analyzes the works of modern Ukrainian historians, which shows the place and role of independent movement during the Second World War. Specifies the position of modern historians regarding the relevance of the study. It is noted that the problem of the OUN and UPA today is of great scientific and public interest. Critical understanding of the OUN necessary to eliminate political and ideological stamp on the assessment of independent movement and its place in the history of politics Ukraine mid-20 th century.

Keywords: Ukrainian State Organization of Ukrainian Nationalists, society, the Second World War, historiography.